

'had een strikt verbod uitgevaardigd, ook maar iets 'zwart' te kopen. Wij moesten uitkomen van de gewone rantsoenen. Wij hadden op *Stubbings House* twee koeien, maar hadden dan ook onze melkkaart moeten inleveren. De melk die overbleef, ging naar een schoenmaker in de buurt die tbc had. De koningin en de prins hadden verder ieder zes kippen, maar kregen dan ook weer geen eieren op de bon. Waren er eieren over, dan gingen die naar een oud vrouwtje in Londen.'¹

Begin februari '44 verhuisde de koningin om gezondheidsredenen naar *Laneswood*, een klein landhuis in Mortimer bij Reading; ze had in Maidenhead, aan de Theems, nogal last gehad van het vele vocht in de atmosfeer, Mortimer lag hoger. 'De omgeving', aldus later mej. mr. M. A. Tellegen (de eerste naoorlogse directeur van het kabinet der koningin), 'was heel mooi en trof mij als bijzonder 'Hollands': hei met dennetjes. Het was net of je op de Veluwe was.'² Op 20 februari '44 werd *Laneswood* (er lag een munitiefabriek in de buurt) bijna door een Duitse vliegtuigbom getroffen³ – twee marechassees verloren toen het leven. De koningin trok toen weer naar *Stubbings House* dat leeg was blijven staan en daar bleef zij tot zij zich in april '45 bij Breda kon vestigen.

In de bijna vijf jaar die zij in Engeland doorbracht, leefde de koningin dag in, dag uit met het gelaat gekeerd naar de delen van haar koninkrijk: naar (zo ging zij het noemen) 'Groter-Nederland onder de keerkringen', t.w. de West waaruit elk teken van belangstelling haar welkom was⁴, en Nederlands-Indië – in de eerste plaats evenwel naar Nederland in Europa,

¹ F. van 't Sant, 2 okt. 1956. ² M. A. Tellegen, 18 dec. 1957. ³ 'De eerste en sterkste reactie die ik' zo vertelde Gerbrandy ons in '59, 'van haar op die bom hoorde, was eigenlijk verbazing dat een bom het gewaagd had, haar, de koningin, bijna te raken. Dat was immers in strijd met Gods plan.' (Gerbrandy, 23 febr. 1959). 'Zij was er', aldus Booy, 'van overtuigd dat de luchtaanval op haar huis . . . geen toeval was, maar een poging van de vijand om haar uit de weg te ruimen.' (Th. Booy: *De levensavond van koningin Wilhelmina*, p. 282) ⁴ In mei '41 kwam op haar schrijftafel de volgende notitie van van Tets te liggen: 'Uit Curaçao is een bedrag van 3 pond ontvangen met verzoek daarvoor bloemen te kopen en die aan Uwe Majesteit aan te bieden met de volgende boodschap: 'Wil op Moederdag eerbiedige bewijzen van liefde en afhankelijkheid aanvaarden. Vrouwenorganisaties Curaçao.' Wenst Uwe Majesteit die aan te kopen bloemen te ontvangen of voelt Zij er mogelijk iets voor om aan de schenksters vriendelijk dank te doen betuigen voor hun bloemenhulde, maar het bedrag ter beschikking te stellen bijvoorbeeld van de heer van Lidth' (voorzitter van het Londense Rode Kruis). Onder die notitie schreef de koningin: 'ja, ik vind het juist, de wens der schenksters te vervullen. Wilt u mij de bloemen doen toekomen te zijner tijd. W' (archief kab. der koningin) Een kleinigheid, wij erkennen het – maar een voorbeeld van zuiver aanvoelen.